

CRODA

Stichting Pensioenfonds Croda

Financieel crisisplan

1. Inleiding

In dit financieel crisisplan legt het bestuur van Stichting Pensioenfonds Croda vast hoe het bestuur handelt als het pensioenfonds in een crisissituatie terecht komt. In dit inleidende hoofdstuk wordt de procedure beschreven die het bestuur heeft gevolgd om tot dit financieel crisisplan te komen.

Totstandkoming financieel crisisplan

Op 5 december 2011 heeft De Nederlandsche Bank (DNB) een beleidsregel uitgevaardigd inzake het opstellen van een financieel crisisplan.

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Croda heeft destijds de volgende stappen gevolgd om te komen tot dit financieel crisisplan:

1. *Inventarisatie*

De ABTN, pensioenreglementen, statuten, uitvoeringsovereenkomst en ALM-studie zijn geïnventariseerd. De relevante punten zijn opgenomen in dit crisisplan.

2. *Discussie*

Op basis van de inventarisatie onder stap 1 is binnen het bestuur een discussie gevoerd over onder andere:

- de situaties die het bestuur als crisissituatie bestempelt
- de beschikbare maatregelen, de effectiviteit van deze maatregelen en de mate van inzetbaarheid
- evenwichtige belangenbehartiging
- communicatie tijdens een crisissituatie
- besluitvorming tijdens een crisissituatie

3. *Opstellen financieel crisisplan*

Op basis van de uit de discussie voortgekomen uitgangspunten is dit financieel crisisplan opgesteld.

Het financieel crisisplan geeft een beschrijving van maatregelen die een pensioenfonds op korte termijn zou kunnen inzetten indien de beleidsdekkingsgraad zich bevindt op of zich snel beweegt richting kritieke dekkingsgraden¹. In het financieel crisisplan wordt ingegaan op de volgende punten:

- Wat wordt door het bestuur verstaan onder een crisissituatie?
- Welke risico's kunnen leiden tot crisissituaties?
- De kritieke dekkingsgraden
- Beschikbare maatregelen, mate van inzetbaarheid en financiële effecten van deze maatregelen
- Evenwichtige belangenbehartiging
- Communicatie tijdens een crisissituatie en over het financieel crisisplan
- Besluitvormingsproces tijdens een crisissituatie

De in dit financieel crisisplan beschreven maatregelen geven een mogelijke inzet van sturingsmiddelen tijdens een financiële crisis weer. In geval van een financiële crisis zal het

---

¹ *Kritieke dekkingsgraden: de dekkingsgraad waarbij het ((minimaal) vereist eigen vermogen) naar verwachting niet meer binnen de wettelijke termijnen kan worden bereikt, zonder kortingsmaatregelen.*

bestuur weloverwogen beslissen of en in welke mate uitvoering wordt gegeven aan de maatregelen, zoals beschreven in dit plan. Het is immers vooraf onmogelijk om alle facetten van een financiële crisissituatie volledig in te schatten.

Naast de in dit plan benoemde financiële situaties onderkent het bestuur daarnaast een aantal situaties die op enig moment aandacht van het bestuur kunnen vragen. Het gaat dan om bijvoorbeeld een situatie, waarbij gedurende langere tijd geen toeslagen kunnen worden verleend. Het gedurende langere tijd geen toeslagen verlenen betekent een direct (voor pensioengerechtigden) of uitgesteld (voor deelnemers en gewezen deelnemers) verlies van koopkracht. Ook een situatie van een plotseling sterk dalend aantal actieven of het geheel wegvallen van de sponsor kan voor het bestuur aanleiding zijn voor het nemen van (crisis)maatregelen. De mate waarin in deze laatste situatie gestuurd kan worden met de premie neemt in een dergelijke situatie (geheel) af.

Dit financieel crisisplan is voor het eerst op 25 april 2012 door het bestuur van het pensioenfonds vastgesteld en wordt jaarlijks getoetst op actualiteit en indien nodig aangepast.

Op 18 september 2015 is het crisisplan geactualiseerd in verband met de inwerkingtreding van het nieuw Financieel Toetsingskader.

2. Financiële crisis

Een financiële crisis kan gedefinieerd worden als de financiële situatie waarbij de beleidsdekkingsgraad zich richting de kritieke dekkingsgraden beweegt waardoor de doelstelling(en) van het pensioenfonds niet meer waargemaakt kunnen worden.

De doelstellingen van het pensioenfonds zijn vastgelegd in de statuten (artikel 3): **"Het fonds heeft ten doel:**

- a. ***het verlenen of doen verlenen van pensioen en/of andere uitkeringen aan werknemers, (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en hun nagelaten betrekkingen volgens bij een of meer pensioenreglementen vast te stellen regelingen, met inachtneming van het bepaalde in artikel 116 van de Pensioenwet;***
- b. ***Het verrichten van alle handelingen die met het voorgaande in verband staan en daartoe bevorderlijk zijn, alles in de ruimste zin genomen."***

Daarnaast heeft het pensioenfonds de ambitie – zoals vastgelegd in artikel 9 van het pensioenreglement Combinatiepensioen 2006 en artikel 9 van de uitvoeringsovereenkomst – om toeslagen te verlenen op de tijdens het deelnemerschap opgebouwde pensioenaanspraken van de actieve deelnemers aan het pensioenreglement Combinatiepensioen 2006 en op de premievrije en ingegane pensioenen.

Het pensioenfonds streeft er naar om:

- De tijdens het deelnemerschap opgebouwde aanspraken van de actieve deelnemers aan het Combinatiepensioen 2006 jaarlijks per 1 juli (maximaal) te verhogen op basis van de algemene loonontwikkeling bij de aangesloten onderneming;
- De premievrije en ingegane pensioenen jaarlijks (maximaal) te verhogen met de relatieve stijging van het prijsindexcijfer.

De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld en is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. Met betrekking tot de mate van de feitelijke toekenning hanteert het bestuur een beleidsstaffel zoals opgenomen in paragraaf 6.4 van de ABTN als leidraad.

Het fonds onderkent daarvan de volgende risico's die kunnen leiden tot situaties die als financiële crisissituaties kunnen worden aangemerkt:

- Langlevenrisico's
- Beleggingsrisico's
- Renterisico's
- Afnemende omvang onderneming
- Verkoop onderneming
- Wegvallen sponsor

Het bestuur onderkent de volgende financiële situaties waarbij per situatie wordt aangegeven of er sprake is van crisissituatie:

Financiële situaties	Consequenties	Crisis?
a. Beleidsdekkingsgraad > maximum van VEV² en dekkingsgraad waarbij volledige toekomstbestendige toeslagverlening kan plaatsvinden.	Volledige toeslagverlening, eventueel inhaaltoeslag of premiekorting	
b. 110% < beleidsdekkingsgraad < maximum van VEV en dekkingsgraad waarbij volledige toekomstbestendige toeslagverlening kan plaatsvinden.	Herstelplan Beperkte toeslagverlening	
c. beleidsdekkingsgraad < 100% + VEV	Opstellen herstelplan Herstelpremie	
d. Beleidsdekkingsgraad < 100% + VEV en zal naar verwachting niet binnen 10 jaar zonder korten herstellen (kritieke dekkingsgraad)	Conform B herstelplan Mogelijk korten pensioenen Verminderen toeslag Aanvullende premie werkgever vragen	
e. Beleidsdekkingsgraad bevindt zich al 2, 3 of 4 jaar onder MVEV en dreigt 5 jaar lang onder het MVEV te geraken	Conform B herstelplan Verminderen toeslag Aanvullende premie werkgever vragen	
f. Beleidsdekkingsgraad gedurende 5 jaar opeenvolgend lager dan MVEV en actuele dekkingsgraad onder MVEV (kritieke dekkingsgraad)	Binnen zes maanden maatregelen hoogstwaarschijnlijk korten tot MVEV	

² Vereist Eigen Vermogen

Daarnaast onderkent het bestuur de volgende bedreigingen:

Situaties	Crisis?	Toelichting
Afnemende omvang of overname/verkoop van de aangesloten onderneming		Afnemende omvang dan wel overname/verkoop van de aangesloten onderneming kan consequenties hebben voor het draagvlak van het pensioenfonds en de kracht van de premie als sturingsmiddel voor herstel

- Geen crisissituatie
- Situatie vraagt (nadrukkelijk) aandacht: het bestuur beziet of aanvullende maatregelen ingezet kunnen of moeten worden dan wel treedt in overleg met aangesloten onderneming over ontstane situatie
- Crisissituatie: crisisplan treedt in werking

3. Kritieke dekkingsgraad

De kritieke dekkingsgraad is de beleidsdekkingsgraad waarbij het (minimaal) vereist eigen vermogen ((M)VEV) naar verwachting niet meer **binnen de wettelijke termijnen** kan worden bereikt, zonder inzet van noodmaatregelen. Met noodmaatregelen wordt bedoeld niet reguliere maatregelen (bijvoorbeeld toeslag) zoals korten van pensioenaanspraken en -rechten.

Twee kritieke dekkingsgraden kunnen worden onderscheiden:

- A. De beleidsdekkingsgraad waarbij het VEV naar verwachting niet meer binnen 10 kan worden bereikt, zonder korten.
- B. De beleidsdekkingsgraad waarbij het fonds moet korten om aan het MVEV te voldoen. Korting van pensioenaanspraken en -rechten om aan het MVEV te voldoen, vindt plaats nadat de beleidsdekkingsgraad vijf jaar opeenvolgend onder het MVEV ligt en de feitelijke dekkingsgraad bij die laatste vaststelling ook onder dat niveau ligt.

De herstelkracht van het pensioenfonds is mede afhankelijk van de hoogte en de curve van de rentetermijnstructuur. De herstelkracht van het pensioenfonds is zeer afhankelijk van het overrendement (rendement op beleggingen verminderd met eenjaarsrente)

In de onderstaande tabel wordt ter indicatie de kritieke dekkingsgraad voor verschillende scenario's weergegeven. Hierbij is het verwacht rendement gelijk gesteld aan het verwacht rendement dat is gehanteerd in de evaluatie van het herstelplan dat vóór 1 oktober 2015 door het fonds is ingediend bij DNB. Er is uit hoofde van eenvoud aangenomen dat de korte en lange rente gelijk zijn.

Kritieke dekkingsgraad				
Rente	Overrendement	Gemiddelde premiebijdrage ³	Gemiddelde bijdrage uitkeringen ⁴	Kritieke dekkingsgraad
1%	3,6%	1,1%	0,0%	78%
2%	3,1%	1,2%	0,0%	82%
3%	2,6%	1,2%	0,1%	85%
4%	2,0%	1,2%	0,2%	88%

Leeswijzer:

Deze kritieke dekkingsgraad is afhankelijk van de (markt)rente. Hoe lager de marktrente hoe hoger de voorziening voor risico voor het fonds. Bij een hogere voorziening hebben de diverse buffers dan ook minder effect.

Indien het rendement gelijk is aan het verwacht rendement in het huidige herstelplan (gemiddeld 4,7%) en de rentetermijnstructuur voor alle looptijden 1% bedraagt, is sprake

³ Tienjaars gemiddelde van stijging van dekkingsgraad door premiemarge.

⁴ Tienjaars gemiddelde van wijziging dekkingsgraad door verrichten van uitkeringen

van een overrendement van ca. 3,6%. Over een periode van tien jaar zal samen met een jaarlijkse positieve bijdrage vanuit de premie van ca. 1,1% en een bijdrage van 0,0% als gevolg van het verrichten van uitkeringen de kritieke dekkingsgraad 78% bedragen oftewel in die situatie zal indien de dekkingsgraad lager is dan 78% herstel niet binnen de wettelijke termijn van tien jaren kunnen plaatsvinden.

Indien de actuele dekkingsgraad lager is dan 95% zal het bestuur de actuaris de opdracht geven de kritieke dekkingsgraad vast te stellen op basis van de dan geldende economische omstandigheden.

4. Beschikbare maatregelen, inzetbaarheid en effectiviteit

Pensioenovereenkomst

Het juridisch uitgangspunt is dat de aangesloten onderneming tezamen met de vakverenigingen de inhoud van de pensioenovereenkomst bepaalt en wijzigingen in de pensioenovereenkomst kan aanbrengen (artikel 5 lid 4 en artikel 8 van de uitvoeringsovereenkomst).

In overeenstemming met het bepaalde in artikel 8 van de uitvoeringsovereenkomst stelt het pensioenfonds, nadat de aangesloten onderneming de wijziging van de pensioenovereenkomst bekend heeft gemaakt een concept aangepast pensioenreglement op in overeenstemming met de pensioenovereenkomst, indien en voor zover:

- a. De pensioenovereenkomst niet strijdig is met geldende jurisprudentie en (pensioen) wet- en regelgeving;
- b. De pensioenovereenkomst past binnen de door het pensioenfonds geformuleerde doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding (artikel 102a Pensioenwet)
- c. De financiële toestand van het pensioenfonds dit toelaat;
- d. De bepalingen naar het oordeel van het bestuur in redelijkheid uitvoerbaar zijn.

Dit aangepaste pensioenreglement wordt voorgelegd aan de aangesloten onderneming en de rechtsgeldige vertegenwoordiger van de deelnemers. Deze partijen wordt gevraagd of het concept pensioenreglement in overeenstemming is met de gewijzigde pensioenovereenkomst. Dit geldt niet indien sprake is van een eenzijdige wijziging van de pensioenovereenkomst als gevolg van het bepaalde in artikel 30 van het Pensioenreglement Combinatiepensioen 2006, nadat daar overleg over heeft plaatsgevonden tussen de aangesloten onderneming en de vakverenigingen. In dat geval wordt aan de aangesloten onderneming gevraagd te verklaren dat het concept Pensioenreglement is aangepast conform de wijziging van de pensioenovereenkomst (artikel 8 uitvoeringsovereenkomst).

Ter beschikking staande maatregelen

Het pensioenfonds staat een aantal maatregelen ter beschikking die al dan niet zelfstandig door het bestuur kunnen worden toegepast om herstel van de financiële positie van het pensioenfonds vooraf een crisissituatie of vanuit een crisissituatie te realiseren.

Het gaat hierbij om de volgende maatregelen:

1. Het niet (volledig) toekennen van toeslagen
2. Aanpassing van de (strategische) beleggingsmix.
3. In overleg met de aangesloten onderneming de premie extra verhogen of verzoeken tot het doen van een bijstorting
4. Versoberen van de pensioenregeling
5. Korting van pensioenaanspraken en -rechten

1. Het niet (volledig) toekennen van toeslagen

Het pensioenfonds kent een voorwaardelijke toeslagverlening afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds. Op basis van de thans van toepassing zijnde beleidsstaffel kent het bestuur geen toeslagen toe bij een beleidsdekkingsgraad $\leq 110\%$.

Het niet (volledig) toekennen van toeslagen	
Juridisch kader	Artikel 9 (Pensioenreglement Combinatiepensioen 2006) Artikel 9 uitvoeringsovereenkomst Paragraaf 6.4 ABTN
Mate van inzetbaarheid	Bestuur neemt besluit over vaststelling toeslagen
Effectiviteit maatregel:	Bij dekkingsgraad van 100% betekent 1% minder toeslagverlening 1% minder verlaging dekkingsgraad
Groepen die geraakt worden door maatregel	<u>Actieven en niet-actieven (niet zijnde gepensioneerden):</u> <ul style="list-style-type: none"> - Koopkrachtvermindering na pensionering - Wordt mogelijk gecompenseerd door toekomstige inhaal van toeslagverlening <u>Niet actieven zijnde gepensioneerden:</u> <ul style="list-style-type: none"> - directe koopkrachtvermindering - wordt op termijn mogelijk teniet gedaan door toekomstige inhaal van toeslagverlening, voor toekomstige uitkeringen
Oordeel bestuur	De maatregel levert beperkt extra herstel op

2. Aanpassen beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid van het pensioenfonds is beschreven in paragraaf 6.3 van de ABTN. Het bestuur acht het aanpassen van het beleggingsbeleid opportuun indien bijvoorbeeld de economische omstandigheden dan wel de verplichtingenstructuur van het pensioenfonds naar de mening van het bestuur zodanig zijn gewijzigd dat aanpassing van het beleggingsbeleid noodzakelijk is. Hoofddoelstelling van het beleggingsbeleid is: *“het op lange termijn realiseren van een zo hoog mogelijk rendement uitgaande van het strategische beleggingsbeleid bij een acceptabel risico, rekening houdend met de verplichtingenstructuur van het pensioenfonds, waarbij gestreefd wordt naar een zo hoog mogelijke mate van toeslagverlening voor de actieve en niet-actieve deelnemers.”*

Een besluit tot aanpassing van het (strategisch) beleggingsbeleid kan door het bestuur worden genomen en dient vergezeld te gaan van een deugdelijke onderbouwing door middel van bijvoorbeeld een ALM-studie.

Aanpassen beleggingsbeleid	
Juridisch kader	Paragraaf 6.3 ABTN
Mate van inzetbaarheid	Bestuur neemt besluit over vaststelling strategisch beleid
Effectiviteit maatregel:	<ul style="list-style-type: none"> - Risicoreductie leidt tot minder kans op lagere dekkingsgraad - Minder risico = minder verwacht rendement - Lager VEV
Groepen die geraakt worden door maatregel	<u>Actieven en niet-actieven</u> <ul style="list-style-type: none"> - Verwachte toekomstige toeslagverlening wijzigt - Kans op korting wijzigt
Oordeel bestuur	De maatregel levert geen extra herstel op

3. De aangesloten onderneming verzoeken tot het betalen van een extra premie en/of bijstorting

Op basis van het bepaalde in artikel 3 van de uitvoeringsovereenkomst en hoofdstuk 6.2 van de ABTN is de aangesloten onderneming jaarlijks een premie verschuldigd voor de DB-regeling die bestaat uit de volgende onderdelen:

- a. Actuariële premie die benodigd is voor de inkoop van pensioenaanspraken in het betreffende jaar. Voor de vaststelling van de actuariële premie wordt uitgegaan van de gemiddelde marktrente over de afgelopen drie jaar;
- b. De premies voor het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico die door het pensioenfonds in rekening wordt gebracht;
- c. Een opslag voor het in stand houden van het Vereist Eigen Vermogen. Bij de vaststelling van deze opslag wordt de actuariële premie als bedoeld onder a berekend op basis van de marktrente in het betreffende jaar;
- d. Een opslag voor de uitvoeringskosten.

De premie als hiervoor bedoeld kan op basis van de "leidraad toeslagverlening en dekkingsgraadafhankelijke bijdrage" worden verhoogd tot maximaal 120% van de aldus berekende premie en daarnaast kan de premie worden verlaagd als sprake is van een vermogenoverschot (artikel 10 uitvoeringsovereenkomst).

Tevens is de aangesloten onderneming jaarlijks de premie voor de DC-regeling verschuldigd.

Daarnaast is expliciet vastgelegd in artikel 11 lid 2 van de uitvoeringsovereenkomst dat de aangesloten onderneming in het kader van een herstelplan te allen tijde aansprakelijk is voor het herstel van de financiële situatie van het pensioenfonds. Hierbij wordt de leidraad zoals hiervoor aangehaald als uitgangspunt genomen.

Op basis van het bepaalde in artikel 11 lid 2 van de uitvoeringsovereenkomst zal het bestuur de aangesloten onderneming in een crisissituatie vragen om een eventuele extra premie en/of bijstorting om het benodigde herstel te realiseren.

In de onderstaande tabel worden de belangrijkste kenmerken van deze maatregel weergegeven:

Aanvullende premiebetaling/bijstorting	
Juridisch kader	Artikel 11 lid 2 van de uitvoeringsovereenkomst Paragraaf 6.2 en 7.1 van de ABTN
Mate van inzetbaarheid	Bestuur kan aangesloten onderneming aanspreken op het herstellen van de financiële positie van het pensioenfonds
Effectiviteit maatregel:	<ul style="list-style-type: none"> 1% salarissom extra premie leidt tot een verwachte stijging van de dekkingsgraad met circa 1,5% over een periode van 10 jaar.
Groepen die geraakt worden door maatregel	Aangesloten onderneming en eventueel de deelnemers via (hogere) eigen bijdrage
Oordeel bestuur	Het effect van het verhogen van de premie of het doen van bijstorting is sterk afhankelijk van de mate waarin de premie wordt verhoogd en/of de omvang van de eenmalige storting. Aangesloten onderneming besluit uiteindelijk over al dan niet toekennen aanvullende premiebetaling/bijstorting

4. Versoberen van de pensioenregeling

Het aanpassen (versoberen) van de regeling kan alleen een extra effect hebben op het herstel van de financiële positie indien de aangesloten onderneming en/of de deelnemers de bereidheid zijn om meer te betalen dan de premie voor de DB-regeling als bepaald in artikel 3 lid 1 en 3 van de uitvoeringsovereenkomst.

Onder die voorwaarde kan het versoberen van de pensioenregeling eventueel een maatregel zijn die kan bijdragen aan het herstel van de financiële positie van het pensioenfonds vanuit een crisissituatie.

Het aanpassen van de inhoud van de pensioenregeling (pensioenovereenkomst) is geen zelfstandige bevoegdheid van het bestuur van het pensioenfonds, maar is voorbehouden aan de aangesloten onderneming en de vakverenigingen.

De belangrijkste kenmerken van de inhoud van de huidige pensioenregelingen zijn omschreven in hoofdstuk 4 van de ABTN.

Ter indicatie wordt onderstaand het effect weergegeven van een aantal mogelijke aanpassingen (versoeringen) in de pensioenregeling met daarbij het effect op de beleidsdekkingsgraad in de komende tien jaar. Uitgangspunt hierbij is dat de versoering plaatsvindt onder de aanname dat de feitelijk door het pensioenfonds te ontvangen premie gelijk is aan de maximale premie (120% van de gedempte premie) behorende bij de pensioenregeling vóór de doorgevoerde versoering (huidige regelingen).

De voorbeelden van een mogelijke versoering van de pensioenregeling zijn bijvoorbeeld het verlagen van het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen of het aanpassen van de dekking van het partnerpensioen (bijvoorbeeld partnerpensioen op spaarbasis omzetten naar risicobasis).

Wijziging in opbouwpercentage

Een verlaging van het huidige opbouwpercentage van 1,875% heeft een dalend effect op de hoogte van de kostendekkende premie en beïnvloedt daarmee in positieve zin het herstel. Een verlaging van het opbouwpercentage heeft een in dezelfde procentuele mate verlagend effect op de dekking van het nabestaandenpensioen.

Onderstaand wordt ter indicatie het effect op de beleidsdekkingsgraad na 10 jaar gegeven van het verlagen van het huidige opbouwpercentage van 1,875%.

Verlagen opbouwpercentage 1,875%)	1,80%	1,60%	1,40%
DG effect na 10 jaar	1,5%	6,0%	10,0%

Partnerpensioenpensioen op risicobasis

In de huidige pensioenregeling is sprake van een partnerpensioen op opbouwbasis. Het financieren van het partnerpensioen op risicobasis zou betekenen dat alleen de actieve deelnemers nog verzekerd zijn van een nabestaandenpensioen. Bij het verlaten van de onderneming bestaat geen recht meer op nabestaandenpensioen (anders dan door omzetting van een gedeelte van het ouderdomspensioen in nabestaandenpensioen). Dit betekent derhalve een versoering van de pensioenregeling.

Onderstaand wordt ter indicatie het effect op de dekkingsgraad na 10 jaar gegeven van het omzetten van het partnerpensioen op opbouwbasis naar risicobasis.

Partnerpensioen op risicobasis	
DG effect na 10 jaar	4,0%

In de onderstaande tabel worden de belangrijkste kenmerken van deze maatregel weergegeven:

Versoberen pensioenregeling	
Juridisch kader	Inhoud pensioenovereenkomst bepaald door aangesloten onderneming en vakverenigingen
Mate van inzetbaarheid	Bestuur niet zelfstandig bevoegd tot wijzigen regeling
Effectiviteit maatregel:	Afhankelijk van aard en mate van wijzigingen en hoogte van de feitelijke premie. Ter indicatie hierboven twee voorbeelden uitgewerkt
Groepen die geraakt worden door maatregel	Deelnemers
Oordeel bestuur	Het effect van het aanpassen van de regeling is sterk afhankelijk van de mate waarin de regeling wordt aangepast en de hoogte van de feitelijke premie die wordt betaald

5. Korten van pensioenaanspraken- en rechten

Het pensioenfonds kan besluiten de verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen indien het pensioenfonds niet in staat is binnen een redelijke termijn het vermogenstekort op te lossen zonder dat de belangen van deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, andere aanspraakgerechtigden of de aangesloten onderneming onevenredig worden geschaad en alle overige beschikbare sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid, zijn ingezet om uiterlijk binnen tien jaar het vermogenstekort op te heffen.

De korting wordt gespreid over een periode van 10 jaar (maximale spreidingstermijn). Na een jaar wordt het herstelplan geëvalueerd. Op dat moment wordt opnieuw bezien of korting noodzakelijk is en zo ja, hoe hoog deze korting moet zijn.

Naast de hierboven beschreven korting kan er ook een korting plaatsvinden indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf jaar lager is dan het MVEV en de actuele dekkingsgraad lager is dan het MVEV. De korting wordt over in één keer doorgevoerd, maar is volledig onvoorwaardelijk en dient meteen in de dekkingsgraad te worden verwerkt. Dit betekent dat deze altijd moet worden doorgevoerd, ongeacht de ontwikkeling van de dekkingsgraad gedurende de periode van spreiding.

De korting wordt op basis van een gesloten systeem doorgevoerd, ofwel alleen de opgebouwde aanspraken van het moment zelve worden gekort. De korting heeft derhalve geen invloed op toekomstige generaties en op toekomstige aanspraken.

Het bestuur ziet het korten van verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten als uiterste noodmaatregel om binnen de van toepassing zijnde hersteltermijnen uit herstel te komen.

Uitgangspunt van het bestuur is om indien een situatie van korting zich voordoet alle groepen (actieven en niet-actieven) in de verschillende regelingen in principe op dezelfde wijze te korten.

Het bestuur heeft echter de mogelijkheid om in voorkomende gevallen verschillende kortingspercentages te hanteren. Dit zou bijvoorbeeld het geval kunnen zijn indien door de inzet van andere maatregelen bepaalde groepen reeds een "bijdrage" aan het herstel hebben geleverd.

Op grond van het bepaalde in paragraaf 8.2 van de ABTN kan het bestuur indien de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds $\geq$ vereist eigen vermogen besluiten tot compensatie van gekorte pensioenaanspraken en pensioenrechten. Compensatie van gekorte pensioenaanspraken en pensioenrechten en/of gemiste toeslagen uit het verleden worden in het nieuwe financieel toetsingskader gelijk behandeld (artikel 137 PW). Compensatie is alleen mogelijk indien de compensatie geen gevolgen heeft voor de toeslagverlening in de toekomst, de beleidsdekkingsgraad het niveau van het vereist eigen vermogen behoudt en in enig jaar ten hoogste een vijfde van het vermogen dat voor deze compensatie beschikbaar is, wordt aangewend.

Korten van pensioenaanspraken- en rechten	
Juridisch kader	Artikel 24 (Pensioenreglement Combinatiepensioen 2006) Artikel 11 lid 3 Uitvoeringsovereenkomst Artikel 13 lid 3 van de statuten Hoofdstuk 8 ABTN
Mate van inzetbaarheid	Bestuur kan besluiten tot het korten van pensioenaanspraken- en rechten
Effectiviteit maatregel:	Bij beleidsdekkingsgraad van 100% geldt: - 1% korten = 1% verhoging van de dekkingsgraad
Groepen die geraakt worden door maatregel	<u>Actieven en niet-actieven (nog niet gepensioneerd)</u> - Koopkrachtvermindering na pensionering - Wordt mogelijk gecompenseerd door toekomstig herstel van gekorte pensioenaanspraken en pensioenrechten <u>Niet-actieven (gepensioneerd):</u> - Directe koopkrachtvermindering - Wordt op termijn mogelijk teniet gedaan door toekomstig herstel van gekorte pensioenrechten
Oordeel bestuur	Het bestuur ziet deze maatregel als uiterste redmiddel. De herstelkracht is groot.

6. Prioritering

Het bestuur zal de eventueel te nemen maatregelen in principe in de onderstaande volgorde inzetten:

1. Het niet (volledig) toekennen van toeslagen aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden
2. Aanpassing van de (strategische) beleggingsmix.
3. Werkgever verzoeken tot aanvullende premiebetaling en/of bijstorting
4. Versoberen van de pensioenregeling
5. Korting van pensioenaanspraken en -rechten.

Indien de onder 1 tot en met 4 genoemde sturingsmaatregelen niet in voldoende mate bijdragen aan herstel van de financiële positie van het fonds kan het bestuur besluiten, als uiterste redmiddel, de opgebouwde pensioenaanspraken- en rechten te verlagen (korten).

Op basis van de bepalingen in de uitvoeringsovereenkomst (artikel 11 lid 2) is de aangesloten onderneming in het kader van een herstelplan te allen tijde aansprakelijk voor het herstel van de financiële situatie van het pensioenfonds.

Op basis van het bepaalde in artikel 11 lid 2 van de uitvoeringsovereenkomst zal het bestuur de aangesloten onderneming in een crisissituatie vragen om een eventuele extra premie en/of bijstorting om het benodigde herstel te realiseren.

Het bestuur kan bij de aangesloten onderneming een verzoek indienen voor een aanvullende premiebetaling of bijstorting. De aangesloten onderneming besluit of al dan niet gehoor wordt gegeven aan dit verzoek. Indien aan dit verzoek geen of voor het herstel van de financiële positie onvoldoende gehoor wordt gegeven, zal het bestuur beoordelen in hoeverre er mogelijkheden zijn tot versobering van de pensioenregeling.

Het besluiten tot het korten van pensioenaanspraken en -rechten ziet het bestuur als uiterste redmiddel.

Overigens kunnen verschillende maatregelen zoals bijvoorbeeld het verzoek voor een aanvullende premiebetaling, het aanpassen (versoberen) van de regeling en het eventueel korten van pensioenaanspraken- en rechten ook gecombineerd worden toegepast.

7. Evenwichtige belangenafweging

Het bestuur streeft naar een evenwichtige belangenbehartiging van de verschillende belanghebbenden:

1. De actieve deelnemers
2. De inactieve deelnemers:
  - a. Gewezen deelnemers
  - b. pensioengerechtigden
3. De aangesloten onderneming

Het bestuur is van mening dat:

- Alle belanghebbenden bij moeten dragen aan herstel in een crisissituatie
- De lasten zo veel mogelijk gelijk verdeeld moeten worden over alle deelnemers van het pensioenfonds
- Indien er sprake is van het korten van pensioenaanspraken en -rechten is het uitgangspunt dat geen onderscheid gemaakt moet worden naar actieve deelnemers en inactieve deelnemers. Het bestuur heeft echter de mogelijkheid om in voorkomende gevallen verschillende kortingspercentages te hanteren. Dit zou bijvoorbeeld het geval kunnen zijn indien door de inzet van andere maatregelen bepaalde groepen al een "bijdrage" aan het herstel hebben geleverd

Om de belangen op evenwichtige wijze te kunnen behartigen wordt in een crisissituatie voor elke groep (actieve deelnemers en inactieve deelnemers) op hoofdlijnen inzichtelijk gemaakt:

- Op welke wijze de groep bijdraagt aan herstel
- In welke mate de groep bijdraagt aan herstel
- Welke inkomenseffecten de bijdrage aan herstel heeft

Hierbij wordt gekeken naar 4 aspecten:

- Effectiviteit: ··Wat is het effect op de dekkingsgraad?
- Proportionaliteit: ·Weegt het effect op tegen de impact op de verschillende groepen?
- Solidariteit: ··Zijn de bijdragen van verschillende groepen met elkaar in evenwicht?
- Continuïteit: ··Wat zijn de gevolgen op langere termijn?

Het bestuur beseft dat de bovengenoemde inschatting van de bijdrage per groep indicatief is. Op individueel niveau kunnen de effecten afwijkend zijn. Het bestuur combineert de bovengenoemde inzichten met gebeurtenissen uit het verleden (bijvoorbeeld de ontwikkeling van de levensverwachting) om te komen tot een evenwichtige afweging van de belangen van alle belanghebbenden.

8. Communicatie

Het bestuur van het pensioenfonds vindt het van groot belang dat de belanghebbenden (onder andere de actieve deelnemers, inactieve deelnemers en de aangesloten onderneming) op een volledige, tijdige en duidelijke wijze worden geïnformeerd over het crisisplan en de maatregelen die worden ingezet tijdens een crisis.

Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar:

- De communicatie(van het crisisplan), voordat een crisis zich voordoet
- De communicatie indien een crisis zich voordoet

a. De communicatie, voordat een crisis zich voordoet

In de bestaande communicatie via de website voor de gepensioneerden, het intranet voor de actieve deelnemers en nieuwsbrieven wordt structureel aandacht besteed aan de financiële situatie van het pensioenfonds en eventuele consequenties. Onderdeel hiervan is de periodieke publicatie van de dekkingsgraad, inclusief (indien van toepassing) het verloop van de dekkingsgraad ten opzichte van het herstelplan. Bij nieuwe ontwikkelingen wordt extra communicatie ingezet.

Het crisisplan wordt opgenomen op de website en het intranet. Jaarlijks zal in een nieuwsbrief aandacht worden besteed aan het crisisplan en de daarin opgenomen maatregelen. Tevens zal jaarlijks in het jaarverslag aandacht besteed worden aan het crisisplan.

b. De communicatie tijdens een crisis

Tijdens een crisis zullen alle communicatiemiddelen worden aangewend om belanghebbenden kennis te laten nemen van de (voorgenomen) maatregelen.

Website gepensioneerden en intranet actieve deelnemers

Op de website en het intranet wordt een nieuwsbericht geplaatst met daarin een korte opsomming van de (voorgenomen) maatregelen.

Nieuwsbrief

In aanvulling op het bericht van de website en het intranet wordt een nieuwsbrief opgesteld, met daarin een nadere toelichting op de financiële positie en de (voorgenomen) maatregelen. De nieuwsbrief wordt opgenomen op de website en intranet en tevens per post verstuurd naar alle actieve – en inactieve deelnemers.

Bijeenkomsten

Indien het bestuur dit noodzakelijk acht, worden voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd voor alle actieve – en inactieve deelnemers.

Persoonlijke communicatie

Indien er sprake is van korting van pensioenaanspraken en –rechten worden actieve- en inactieve deelnemers op de hoogte gesteld van de consequenties voor hun pensioenaanspraken en –rechten door middel van persoonlijke brieven.

Communicatie met DNB

Voorafgaande aan de communicatie met de actieve- en inactieve deelnemers en het plaatsen van een bericht op de website en het intranet wordt DNB schriftelijk op de hoogte gesteld van de voorgenomen maatregelen.

Het contact met DNB loopt vervolgens via de manager van het pensioenfonds en/of de voorzitter.

Communicatie met verantwoordingsorgaan

Voorafgaande aan de communicatie met de actieve- en inactieve deelnemers en het plaatsen van een bericht op de website en het intranet wordt het verantwoordingsorgaan in een persoonlijk gesprek met (een afvaardiging van) het bestuur van het pensioenfonds op de hoogte gesteld van de voorgenomen maatregelen.

Telefonische vragen belanghebbenden

In de nieuwsbrief, op de website, het intranet en in de persoonlijke communicatie (indien van toepassing) wordt het telefoonnummer van het pensioenfonds opgenomen. Belanghebbenden kunnen dit nummer bellen met vragen.

Pers

De voorzitter van het pensioenfonds staat de eventuele pers ter woord.

9. Besluitvormingsproces

De manager van het pensioenfonds is de eerst aangewezen om te signaleren dat sprake is van een crisissituatie. Hij meldt dit terstond aan de voorzitter. De voorzitter roept vervolgens het voltallige bestuur bijeen om de situatie te bespreken en besluiten te nemen om adequaat te kunnen reageren op de ontstane situatie. De besluitvorming geschiedt met inachtneming van het bepaalde in de statuten door het gehele bestuur, waarbij evenwichtige belangbehartiging het belangrijkste uitgangspunt blijft.

De voorzitter zorgt voor de benodigde communicatie en afstemming met de aangesloten onderneming.

Onderstaand is (kort) omschreven welke partijen een rol spelen op welk moment in het nemen van crisismaatregelen als een crisis zich voordoet.

Aangesloten onderneming verzoeken tot aanvullende premiebetaling/bijstorting

Op grond van het bepaalde in artikel 11 lid 2 van de uitvoeringsovereenkomst is de aangesloten onderneming verantwoordelijk voor het herstel van de financiële situatie van het pensioenfonds.

Op basis van deze bepaling zal het bestuur indien de financiële situatie van het pensioenfonds dusdanig is dat alle herstelmaatregelen – met uitzondering van het korten van pensioenaanspraken- en rechten alsmede het versoberen van de pensioenregeling – zijn ingezet, maar onvoldoende herstel te verwachten is een verzoek bij de werkgever indienen tot het doen van een aanvullende premiebetaling/bijstorting.

Versoberen van de pensioenregeling:

Het bestuur zal indien de aangesloten onderneming niet of in onvoldoende mate tot aanvullende premiebetaling overgaat in overleg treden met de aangesloten onderneming over het eventueel versoberen van de pensioenregeling.

Korting pensioenaanspraken en -rechten:

Als uiterste redmiddel – nadat alle andere herstelmaatregelen zijn ingezet of niet uitvoerbaar blijken – is het bestuur bevoegd over te gaan tot het korten van verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten indien en voor zover wordt voldaan aan de voorwaarden die hieraan zijn gesteld in artikel 134 van de Pensioenwet.